

Vindmøller - sammenfatning af hørings svar

- Sort skrift: Indlæg fra forhøringen i 2012
- Rød skrift: Indlæg fra høring af forslag til Kommuneplan 2013
- Blå skrift: Administrationens kommentarer

Indhold

Udpegede vindmølleområder	4
Område 5 – vest for Lyndby	4
Område 9 – vest for Kirke Såby	5
Område 23 – Trudsholm.....	6
Øvrige områder	7
Område 2- Egholm og område 1 – Krabbesholm.....	7
Område 6 – sydvest for Herslev og område 7 – vest for Kattinge.	7
Område 8 – øst for Torkilstrup	7
Område 10 – Kirke Såby/Abbetved	8
Område 11 – sydøst for Gevninge	8
Område 13 – syd for Ledreborg Allé.....	8
Område 15 – øst for Lejre	8
Område 16 øst-sydøst for Lejre.....	8
Område 18 – vest for Tokkerup.....	8
Område 19 – mellem Osted og Ny Tolstrup.....	8
Område 20 – syd for Osted/Mannerup.....	9
Område 21 – sydvest for Kirke Såby område 9.	9
Område 24 – Tempelkrog	9
Forslag om nye vindmølleområder	10
Område 8 – øst for Torkilstrup	9
Gøderup Mark	10
Generelle temaer.....	11
Processen og debatoplægget samt forslaget til kommuneplan	11
Ambitionsniveauet.....	12
Det strategiske energivalg	12
Støj	15
Fald i ejendomsværdi.....	19
Økonomi – fordele og ulemper i øvrigt	19
Skygger, reflekser, blink og lys	20
Påvirkning af (kultur)landskab/udsigt/nationalpark	20
Opstillingsmønstre og møllestørrelser.....	23
Påvirkning af natur	23
Medejerskab	23

Udpegede vindmølleområder

Område 5 – vest for Lyndby. Foreslået udlagt til op til fem møller på 100-115m

Der er modtaget tre forskellige forslag til vindmølleprojekter i området:

- Et forslag er fra to lodsejere om i den vestlige ende at rejse tre møller a 107 m – eller to til tre møller a 125 m. Lodsejerne har som naboer til de eksisterende møller, der har stået i området siden 1993, ikke følt sig generet af støjen. De mener, at møllerne så vidt muligt skal ejes af lokale fremfor eksterne investorer. Tre højere vindmøller på 125 m placeret i en bue vil kunne øge produktionen med en fjerdedel i forhold til tre møller på 107m. Det konkluderes på baggrund af støjkurver for eksisterende og foreslåede møller, at støjbyrden for områdets beboere ikke vil øges i de nye forslag i forhold til den nuværende mølledrift i området, som var underlagt tidligere tiders støjkrav.
- Et forslag fra Konsulentfirma Henning Graabek, Skælskør (tilknyttet Ecopartner) om i den østlige ende at opstille tre stk. 2 MW vindmøller. Der er udarbejdet støjberegning, der viser, at støjkravene overholdes hos alle naboerne. Der vil blive skyggekast-stop på møllerne, så ingen naboer vil opleve mere end 10 timers skyggekast på årsbasis. Henning Graabek har senere på møde tilkendegivet, at han hellere vil rejse to 3 MW møller frem for tre 2MW møller i området.
- Et forslag fra Ecopartner, Egå ved Århus, om i samarbejde med de to lodsejere i den vestlige ende og lodsejeren i den østlige at opstille fem vindmøller med minimumskapacitet på 2,0 MW og en maksimal totalhøjde på 107 meter (eller evt. mere hvis nye mølletyper gør det muligt). Det konkluderes, at de foreslåede mølletyper til hovedforslaget har et meget lavt niveau for lavfrekvent støj og kan overholde grænseværdierne på 20 dB(A) overfor nærmeste beboelse med stor margin. Det konkluderes videre at
  - Afstandskravene kan overholdes.
  - Støjkravene kan overholdes.
  - Skyggekastskravene kan overholdes.
  - Der er ingen fredningsmæssige konflikter
  - Der er ingen naturmæssige konflikter
  - 3 lokale lodsejere deltager med deres ejendomme i projektet
  - Umiddelbart vurderes, at landskabet kan bære et vindmølleprojekt af den foreslåede størrelse, men de landskabelige konsekvenser ved gennemførelse af projektet skal klarlægges og sikres gennem den videre planlægning.

Vindmølleområdet og møllehøjder kan eventuelt justeres i kommuneplantillæg for konkrete mølleprojekter, hvis støj- og afstandskrav overholdes, og en samlet vurdering af virkninger på miljøet (VVM) viser, at det kan være formålstjenligt eller nødvendigt.

Der er modtaget et hørings svar, fra en lodsejer, der forholder sig positivt til vindmøller i området og tre indsigelser mod vindmøller fra naboer til området. En bor på Lejregårdsvej 10 og oplever støjgener fra de eksisterende 5 møller i området. I indsigelsen påpeges, at i hele område 5 vil 100-125 m møller komme meget tæt på eller under den krævede afstandsgrense. Det anføres også, at kortet er misvisende, idet område 5 er indtegnet med afstand til beboelse på ned til ca. 300 m. Afstandskravene skal overholdes - uafhængigt af, hvordan området er afgrænset.

Beboere på Jenslevvej nr. 74 spørger til, hvilke boliger, der skal/kan nedlægges på Jenslevvej. Af kommuneplanforslaget fremgår, at man kan øge mulighederne i område 5 ved at nedlægge boliger specielt mod vest. Der er ingen konkrete planer. Nedlæggelse af boliger sker kun på frivillig basis og på baggrund af handel mellem boligejer og parthaver i et vindmølleprojekt. Nedlæggelse af boliger med henblik på at udvide mulighederne i vindmølleområder er almindeligt flere steder i landet.

Område 9 – vest for Kirke Såby. Foreslået udlagt til tre til fire møller på 100-130m.

På dialogmøde d. 12. juni tilkendegav Morten Eghøj, hvis far er en af de i alt 9 lodsejere i området, at han gerne vil udskifte de såkaldte Torkilstrupmøller på 77 m, som blev opstillet i 1997 vest for Kirke Såby, med nye på 126,5m, da de gamle møllers tekniske levetid er begrænset.

Der er fra samme to lodsejere modtaget to forslag til at rejse møller i området - hhv. tre møller a 127 m og fire møller a 125 m. Det påpeges, at erfaringerne med de eksisterende møller viser, at der er god vind og produktion i området, og at der med opstilling af nye møller kan produceres syv gange så meget strøm med samme eller mindre støj og stor CO₂-reduktion i forhold til de eksisterende møller. Lodsejerne vil arbejde for at etablere lokalt fællesskab om drift, produktion og fortjeneste. Møllehøjder kan eventuelt justeres i kommuneplantillæg for konkrete mølleprojekter, hvis støj- og afstandskrav overholdes, og en samlet vurdering af virkninger på miljøet (VVM) viser, at det kan være formålstjenligt eller nødvendigt.

Der er modtaget 15 indsigelser fra naboer til område 9 – herunder én med 466 underskrifter mod rejsning af møller i Kr. Såby og omegn. Af de modtagne underskrifter er 64 mod opstilling af vindmøller i Kirke Såby og omegn generelt og 99 mod opstilling i område 9. De øvrige underskrifter er mod opstilling i område 10 og 21, men brevet med underskrifter bedes set som en folkelig bred protest. Indsigelsen med tilhørende underskrifter er fra Fuglevang Grf., Såby Gamle Bylaug, Christiansminde Grf., Abbetved Landsby, Grf. Saaby Sand og gårdejerne på Såby Sand. Det er i kortbilag vist, at området indsnævres, hvis afstand til højspændingsledninger, afstand på 4 gange vindmøllehøjden til boligbebyggelse samt afstand på 6 gange møllehøjden til skovbørnehave skal overholdes. Lovens afstandskrav mellem møller og boliger m.v. skal overholdes - uafhængigt af, hvordan områdets ydre grænser er. Det er ikke et lovkrav at holde en afstand på 6 gange møllehøjden til støjfølsom anvendelse; det er en tommelfingerregel, som statens vindmøllesekretariat har benyttet, og som fejlagtigt er kommet til at stå som en regel i debatoplægget "På vej til vedvarende energi – med vindmøller".

Se sammenfatning af indholdet i øvrigt under afsnittene om støj m.v. fra side 11 og frem.

Område 23 – Trudsholm. Foreslået udlagt til tre møller på 100-130m

Der er modtaget ét høringssvar fra en lodsejer, som er interesseret i at rejse tre vindmøller på egen jord i området. Han påpeger, at der ikke er landskabelige forhold, der taler imod opstilling af vindmøller, at der i forvejen er støj fra motorvejen, og at vindmøller hverken vil tage udsigt til Trudsholm eller kæmpehøjene. Kommunen har modtaget de foreløbige beregninger af højder, afstande til naboer samt vindberegninger, der viser en forventet vind over gennemsnittet.

Ryegaard Gods har fremsendt forslag til at rejse tre vindmøller på 130m og foreslår at udvide område 23, så det kommer tættere på motorvejen og længere mod øst, og møller dermed kan opstilles med større afstand til Kirke Sonnerup. Der er fremsendt bilag, som skal illustrere, at vejstøjen fra motorvejen næsten altid overdøver vindmøllerne. Det angives, at den beregnede støj i den østlige del af Kirke Sonnerup vil være på 34,2 dB ved vindhastigheder på x m/s, som er under lovens krav på 37 dB og under de 35 dB, som DASAM (Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin) mener, at grænseværdierne for vindmøllestøj bør nedsættes til. Der fremlægges også forslag til – alternativt - at rejse to møller på 140m. Lodsejeren er indstillet på at stoppe møllerne, når der er risiko for skyggekast, så naboer ikke generes af skygger fra vingerne. Lodsejeren har etableret hjemmeside og arbejder for lokalt medejerskab til møllerne gennem vindmøllelav m.v. Han vil arbejde for at tilgodese de nærmeste naboer, der kan få størst gene og påpeger, at der vil blive sat ca. 500.000 kr. af til et lokalt projekt i den Grønne Pulje, hvis møllerne ved Kr. Sonnerup rejses (88.000kr pr. installeret MW. Ordningen administreres af Energinet.dk). Lodsejer har inviteret interesserede på bustur til eksisterende vindmøller.

Ryegaard er indforstået med at etablere fælles ejerskab gennem vindmøllelav eller på anden vis, men kan også selv finansiere og opstille vindmøllerne, så eventuelt overskud vil blive beskattet i Lejre Kommune. Johan Scheel, Ryegaard, har efterfølgende sendt en mail til kommunalbestyrelsen, hvori han beskriver sin interesse i projektet og fordelene ved projektet for naboer og kommune. Heri henvises også til yderligere information.

Vindmølleområdet og møllehøjder kan eventuelt justeres i kommuneplantillæg for konkrete mølleprojekter, hvis støj- og afstandskrav overholdes, og en samlet vurdering af virkninger på miljøet (VVM) viser, at det kan være formålstjenligt eller nødvendigt.

Sam Jedig, Artstamp.dk, har udarbejdet kampagnemateriale i form af postkort og frimærker mod opstilling af vindmøller i området. Der er modtaget i alt 34 indsigelser fra naboer til område 23 – herunder én med 128 underskrifter mod opstilling af vindmøller i Kirke Sonnerup og omegn. Se sammenfatning af indholdet under afsnittene om støj m.v. fra side 11 og frem.

Øvrige områder

Område 2- Egholm og område 1 – Krabbesholm. Der er modtaget tre hørings svar fra hhv. Frederikssund Kommune, Det konservative folkepartis vælgerforening i Frederikssund samt en Grundejerforening i Skibby. Sidstnævnte påpeger at Marbæk-Parken, Skibby By samt Vellerup og Vellerup Sommerby ligger i nærzonen. Man er bekymret for skyggekast og støj, og finder, at store møllers roterende vinger virker grænseoverskridende i landskabet. Frederikssund Kommune påpeger, at store vindmøller ikke må påvirke Skibbys udviklingsmuligheder, og at den landskabelige påvirkning bør vurderes, hvis afstanden mellem indbyrdes vindmølleområder i Frederikssund og Lejre kommuner er mindre end 28 gange vindmøllehøjden. På den baggrund foreslår Frederikssund Kommune indbyrdes koordinering.

Der er modtaget hørings svar fra en borger i Frederikssund Kommune. Han mener ikke, at vindmøller i område 1 og 2 vil belaste Vellerup By, Vellerup Sommerby eller Marbækparken i Skibby, eftersom der ham bekendt aldrig har været klaget over støj eller lys/skygger fra de to vindmøller på 70 m ved Kirke Hyllinge. Som borger i Frederikssund – 2,4 km fra møllerne – tror han ikke, at 30-40m højere møller ville gøre en forskel.

Område 6 – sydvest for Herslev og område 7 – vest for Kattinge. Der er modtaget ét hørings svar. Heri påpeges, at de to områder ligger i eller op til landskaber og landsbyer, der opfattes som bevaringsværdige og kulturhistorisk interessante, og at møller vil mindske nogle af de værdier, der søges fremmet vha. lokalplaner og fredninger i området. Hvis det findes nødvendigt at opstille møller, foreslås det, at en vid kreds af naboer og beboere i omegnen tilbydes anparter, så møllen får lokal forankring og ikke bare bliver trukket ned over hovedet på befolkningen af kommunen. Der henvises til erfaringer fra en mølle, der før stod ved Kattinge og var accepteret, fordi den var ejet af et lokalt vindmøllelav.

Område 8 – øst for Torkilstrup. Der er modtaget ét hørings svar. Heri påpeges, at området ligger parallelt med Uglestrup Bjerge, som er fredet af hensyn til deres geologiske forhold som markant morænekant og dennes sammenhæng med det omliggende landskab. Møller vil virke forstyrrende i landskabet og devaluere fredningens intention. Samme ødelæggende virkning påpeges ved placering af den planlagte 400kV højspændingsledning.

Der er modtaget forslag til et vindmølleprojekt udarbejdet af Hovedstadens Forsyningsselskab (HOFOR). Forslaget indeholder fuldmagter fra lodsejere, produktionsberegninger for området samt skygge- og støjberegninger (i denne antages det at de tre møller i område 9 nedtages).

Der argumenteres for at vælge område 8 frem for de øvrige områder med følgende:

- Området er i forvejen støjbelastet, idet det ligger ved motorvejen.
- Området er ikke omfattet af væsentlige naboindsigelser.
- Der er foretaget produktionsberegninger for såvel område 8 som område 9, og HOFOR konkluderer, at området rummer et større potentiale end område 9, såfremt alle arealbegrænsninger (skovbyggelinje mv.) overholdes for begge områder, og når kravene til møllernes indbyrdes afstand af hensyn til turbulens overholdes.
- Realisering af vindmøller i område 8 betinges af at ældre møller syd for, og evt. også nord for tages ned. Dermed bidrager realiseringen til en 'oprydning'.

Realisering af område 8 vil vanskeliggøre udnyttelse af vindenergien i område 5, 9 og 23 på grund af den korte afstand til områderne – væsentligt under 28 gange vindmøllehøjden.

Område 10 – Kirke Såby/Abbetved

Der er efter forhøringen af debatoplægget "På vej til vedvarende energi – med vindmøller" modtaget 130 underskrifter mod opstilling af vindmøller i område 10, 220 underskrifter mod opstilling af vindmøller i område 10 + 21 samt 64 underskrifter mod opstilling omkring Kirke Såby generelt. Disse er fremsendt sammen med underskrifter mod opstilling i område 9 – se under område 9.

Område 11 – sydøst for Gevninge. En af de fire lodsejere i området, Finn Eliassen, har telefonisk tilkendegivet, at han er interesseret i at rejse vindmøller.

Område 13 – syd for Ledreborg Allé. En af de syv lodsejere i området har mundtligt tilkendegivet, at han ikke ønsker at rejse møller, hvis det giver problemer med naboerne.

En beboer på Ledreborg Allé frygter støj fra møllerne og påpeger, at der allerede er støj fra vejen og fra Munch Asfalt. Han mener ikke møller bør sættes i skønt/fredet landskab. Han anbefaler at sætte møllerne, ved jernbane og motorvej, hvor der er støj i forvejen.

Område 15 – øst for Lejre. Se også ovenfor. Der er desuden modtaget et hørings svar fra en af de to lodsejere i området. Han er utilfreds med udpegningen på egen jord og finder, at området ligger for tæt på åen og Øm Jættestue og ikke er optimalt i forhold til vindforhold. Lodsejeren vil følge op med anmodning om aktindsigt i forløbet forud for udpegningen.

Område 16 øst-sydøst for Lejre. Der er modtaget et hørings svar som går på både område 16 og 15. Der er bekymring for at møller vil skæmme det smukke landskabelige udsyn og miljøet i området.

Område 18 – vest for Tokkerup. Der er modtaget ét hørings svar fra et ægtepar, som flyttede til Lejre Kommune i 2005. De fortryder nu og spørger, om der mon er nogen, der vil købe stedet fremover. De ønsker også at vide, om nogen har fået erstatning (via energinet.dk) Parret påpeger, at området er skovrejsningsområde op til værdifulde landskaber, og de er bekymrede for at få ødelagt deres udsigt. De finder at opstilling af møller i området er uforeneligt med Lejrestrategien, statens indsats for at kabellægge højspændingsledninger samt kommunens indsats for at tilbygninger og ændringer udføres med respekt for det omgivende landskab.

Område 19 – mellem Osted og Ny Tolstrup. Der er modtaget tre hørings svar heraf ét med 16 underskrivere og ét fra Ringsted Kommune (se ovenfor under område 20). En borger påpeger, at man i forvejen er støjbelastet ved Hovedvejen, og at de mange mindre børn i området vil blive yderligere støjbelastet af vindmøller. Nogle er også bekymret for, at skovene vil give ekkoeffekt og kaste støjen frem og tilbage.

Det påpeges, at der er et sjældent rigt fugleliv, som vil blive belastet.

Område 20 – syd for Osted/Mannerup. Der er modtaget tre hørings svar – heraf ét fra Ringsted Kommune og ét med 18 underskrivere. Hørings svaret med 18 underskrifter påpeger, at Mannerup ligger indenfor nærzonen, og at store møller vil dominere landskabet. Et ægtepar fremhæver udsigten og stilheden og er bekymrede for om støj/stress samt blink fra vindmøller kan forværre hustruens epilepsi. Ringsted Kommune har friholdt den nordlige del af kommunen for vindmøller pga. kultur- og landskabelige hensyn, da kommunen ikke mener, at landskabet kan bære store møller. Ringsted Kommune bemærker, at der lige syd for kommunegrænsen samt op til kommunegrænsen ligger et EF-habitatområde 129 omkring Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsøllille Sø, der muligvis vil blive påvirket af store møller. Hvis der kommer konkrete projekter i områderne 20 og 19 ønsker Ringsted Kommune at blive inddraget i planlægningen så tidligt som muligt.

Område 21 – sydvest for Kirke Såby Der er efter forhøringen af debatoplægget "På vej til vedvarende energi – med vindmøller" modtaget 220 underskrifter mod opstilling af vindmøller i område 10 + 21 samt 64 underskrifter mod opstilling omkring Kirke Såby generelt. Disse er fremsendt sammen med underskrifter mod opstilling af vindmøller i område 10 og 9 – se under område 9.

Område 24 – Tempelkrog. Der er modtaget seks hørings svar – heraf ét med 210 underskrivere og ét fra Holbæk Kommune. Som argumenter mod møller nævnes Ryegård Gods-fredningen, kystnærheden, fjordstien ved Ordrup Landsby og fredningen af Tempelkrog, som skal sikre et typisk østdansk fjordlandskab. Holbæk Kommune er i færd med at udarbejde en landskabsplan og ønsker udpegningen vurderet i forhold til udpegningerne heri. Naboer er bekymrede for støj- og refleksgener samt lavfrekvent støjs indvirkning på det daglige velbefindende. En borger påpeger, at området er potentielt område til genopretning af vådområde, og at Egernæs og Ordrup skov er udpeget som kerneområde for dyre- og plantelivet. Konkret nævnes det, at der ankommer 10.000 - 20.000 grågæs og bramgæs, og at der yngler et stort antal svaner og gæs. Endvidere anføres, at området – afhængigt af vejret er knudepunkt for rovfuglenes trækruter og at det på grund af skovklædte højdedrag er risikoområde for flagermus. Ejeren af Ordrup Skov umiddelbart nord for området mener, at vindmøller vil virke skæmmende på landskabet og være direkte imod intentionerne i landskabsfredningen på Ordrup Skov og Egernæs.

Forslag om nye vindmølleområder

Område 8 – øst for Torkilstrup. Der er modtaget ét høringssvar. Heri påpeges, at området ligger parallelt med Uglestrup Bjerge, som er fredet af hensyn til deres geologiske forhold som markant morænekant og dennes sammenhæng med det omliggende landskab. Møller vil virke forstyrrende i landskabet og devaluere fredningens intention. Samme ødelæggende virkning påpeges ved placering af den planlagte 400kV højspændingsledning.

Der er modtaget forslag til et vindmølleprojekt udarbejdet af Hovedstadens Forsyningselskab (HOFOR). Forslaget indeholder fuldmagter fra lodsejere, produktionsberegninger for området samt skygge- og støjberegninger (i denne antages det at de tre møller i område 9 nedtages).

Der argumenteres for at vælge område 8 frem for de øvrige områder med følgende:

- Området er i forvejen støjbelastet, idet det ligger ved motorvejen.
- Området er ikke omfattet af væsentlige naboindsigelser.
- Der er foretaget produktionsberegninger for såvel område 8 som område 9, og HOFOR konkluderer, at området rummer et større potentiale end område 9, såfremt alle arealbegrænsninger (skovbyggelinje mv.) overholdes for begge områder, og når kravene til møllernes indbyrdes afstand af hensyn til turbulens overholdes.
- Realisering af vindmøller i område 8 betinges af at ældre møller syd for, og evt. også nord for tages ned. Dermed bidrager realiseringen til en 'oprydning'.

Realisering af område 8 vil vanskeliggøre udnyttelse af vindenergien i område 5, 9 og 23 på grund af den korte afstand til områderne – væsentligt under 28 gange vindmøllehøjden.

Gøderup Mark

En lodsejer foreslår en del af sit areal udlagt til to nye vindmøller a 2 MW nær jernbane og højspændingsledninger og op mod tre ældre vindmøller, som forudsættes nedtaget. Der lægges op til at udbyde 50 % af kapaciteten for at sikre stærkt lokalt ejerskab. Der gøres opmærksom på, at vindmøllerne kan give 352.000 kr. fra den grønne pulje til lokale projekter. (88.000kr pr. installeret MW. Ordningen administreres af Energinet.dk). Udlægning af et nyt vindmølleområde, som ikke tidligere er screenet, vil kræve en ny kommuneplanproces.

Generelle temaer

Processen og debatoplægget **samt forslaget til kommuneplan**. Flere roser debatoplægget, men Friluftsrådet/DN finder, at de spørgsmål, der stilles i debatoplægget, er for snævre. Danmarks Vindmølleforening finder det upassende og uacceptabelt, at der i debatoplægget står "Der er uenighed om den nye støjbekendtgørelse giver naboer tilstrækkelig beskyttelse mod lavfrekvent støj, og om dokumentationen er tilstrækkelig."

Et ægtepar er skuffet over dialogmødet og mener, at det var en teoretisk ordduel fjern fra deres jordnære bekymringer. De vil gerne vide, hvor mange, der har fået erstatning (efter værditabsordningen via Energinet.dk). Vindmølleforeningen opgør i en status fra marts 2012, at ud af 306 erstatningssager har 60 % fået afslag mens 40 % i en gennemsnitsafstand på 746 meter til nærmeste mølle har fået et erstatningsbeløb på gennemsnitligt ca. 108.000 kr. - hovedsagelig med baggrund i den visuelle dominans, men for 20 % af afgørelserne med støj som udløsende eller medvirkende faktor.

I et indlæg fremføres, at kommunen har gjort for lidt for at slå på tromme for debatten.

Der er også naboer til vindmølleområder - især i Holbæk Kommune - samt en enkelt lodsejer (se under område 15), der er utilfredse med, at de ikke er blevet inddraget direkte inden debatoplægget kom i offentlig høring.

Lejre Klimagrube vurderer, at processen omkring udpeging af steder til vindmøller har været rolig, saglig og grundig, og opfordrer til at debatten fortsættes, og at der opretholdes et sagligt niveau, samtidig med at kommunen ikke lader beboermodstand i sig selv blive anledning til at bremse udbygningen af vedvarende energi i Lejre.

I et andet høringssvar foreslås, at man, ud af de i alt seks områder, som kommunen endte med at screene, vælger de andre tre områder (område 3, område 8 og område 13), fordi der i disse områder samlet kan produceres mere energi. Der er foretaget en afvejning af mange interesser, derfor er det ikke alene energiproduktionen i områderne, der har haft betydning for, at administrationen har peget på område 5, 9 og 23.

Én spørger til, hvordan vindmøllesekretariatet kan udlægge vindmølleområde i Lejre? Det er Lejre Kommunes administration, der er nået frem til at foreslå de konkrete vindmølleområder i forslaget til kommuneplan 2013. Vindmøllesekretariatet har kun lavet en indledende screening for at undersøge, hvor der ikke er fredet eller natura-2000 område, og hvor der er tilstrækkelig afstand til nabobebyggelse, til at der i teorien kan rejses vindmøller.

Én spørger, om kommunen har fået lov til at opstille møller på tværs af naturgas- og højspændingsledning, og Energinet.dk anbefaler i sit høringssvar, at vindmøller ikke placeres nærmere end 50 m fra jord-elkabler og at de placeres i en fuld vindmøllehøjdes afstand fra deklaraionsarealet til luftledninger. Erhvervsstyrelsen gør i høringssvar opmærksom på, at operatører af radiokæder har selvstændig indsigelsesret overfor planmyndighederne og at planforslag bør sendes direkte til dem. Der er krav om, at vindmøller skal holde en given afstand til tekniske anlæg – herunder højspændingsledninger, veje, radiokæder m.v. Planenergi, som har afgrænset de tre områder for Lejre Kommune, er bekendt med disse forhold, men har tilkendegivet at det typisk er udformningen af de i konkrete vindmølleprojekter, at overholdelse af afstandskrav mv. håndteres nærmere. Radiokæder kan findes i "Frekvensregisteret" og Fladetilladelser i "Mastedatabasen" via Erhvervsstyrelsens hjemmeside.

Ambitionsniveauet. Generelt er der forståelse for, at der i et eller andet omfang skal omlægges til vedvarende energi bl.a. af hensyn til forsyningssikkerhed i fremtiden. Nogle mener, at der slet ikke bør rejses store møller i Lejre Kommune, og at kommunen skal lade være med at udpege områder, når den kan nøjes med blot at screene. Det er også fremført, at det ikke nytter at omstille til vedvarende energi i Danmark, så længe der ikke er en fælles aftale i EU. Det vil ifølge det Miljøøkonomiske råd blot give mulighed for, at andre lande bruger mere fossil energi.

Andre mener, at kommunen skal arbejde på ikke bare at blive selvforsynende med - men også eksportør af - vedvarende energi, bl.a. fra vindmøller.

Mellem disse to yderpunkter er det fremført, at kommunen bør tage sin del. Nogle mener, at kommunen er nødt til at gå foran og vise et godt eksempel, fordi eksempelvis bykommunerne ikke har pladsen til at rejse deres andel af møller.

Et pragmatisk synspunkt er, "at der skal være så mange møller, som der kan sættes rigtigt op".

Klimagruppen i Lejre opsummerede på dialogmødet d. 12. juni: "Energibesparelser er bedst - vedvarende energi næstbedst. Vindmøller er nødvendige, hvis vi skal omstille".

Flere giver udtryk for, at de er for "grøn energi" og vedvarende energi, men at det ikke må gå ud over folks helbred. Andre giver udtryk for at opstilling af vindmøller og anden vedvarende energi, haster. Eksempelvis påpeges, at verden i 2013 overskred grænsen på 400 ppm CO₂ i atmosfæren, og at det derfor haster at gøre noget. Vedkommende hilser velkommen, at Lejre Kommune påtager sig sit ansvar for producere energi lokalt.

Lejre Klimagruppe mener, at det er vigtigt, at der bliver tænkt langsigtet og forsvarligt, på både kort og langt sigt.

Det strategiske energivalg. Flere påpeger, at der bør satses på solenergi, jordvarme og varmepumper i stedet for store vindmøller. Kun få ytrer sig om husstandsmøller, men nogle synes, det er en dårlig idé at etablere husstandsmøller.

Det fremføres af flere, at der ikke er optimale vindforhold i Lejre Kommune. Det findes ikke samfundsøkonomisk optimalt. Et synspunkt er derfor, at man skal lade kommunerne i Vestjylland tages sig af at rejse møller, fordi de har god vind og åbne vidder.

Det bemærkes, at kun en femtedel af de potentielle vindmølleområder har optimal vind. Omvendt fremfører Morten Egholm, som er medejer af møllerne vest for Kirke Såby, at der er fejl i vindkortene, og at hans møller ligger i den høje ende i forhold til ydelse.

Landsforeningen for Bedre Miljø foreslår en væsentlig større andel af vindmøller på havet og - hvis møller skønnes nødvendige på land - opsætning i større grupper i landområder hvor vindhastigheden er stor, for derved at opnå bedre omkostningseffektivitet. I høringssvar fra 18 beboere i Mannerup præsenteres et regnestykke, der viser, at produktionsprisen pr. produceret kwh fra havvindmøller kun er 48 øre mod 46 øre produceret på landbaserede vindmøller, og det fremføres, at prisen for havstrøm stadigt falder. [Ifølge Naturstyrelsen er prisen pr. kWh dog fortsat den dobbelte for havvindmøllestrøm.](#) Beboerne opfordrer - set i lyset af de negative konsekvenser for naboer - til, at kommunen opfylder sin målsætning ved at indgå i partnerskab om etablering af større vindmølleparker som den kommende ved Krigers Flak.

Friluftsrådet og DN oplyser, at en forsker på Risø har kaldt vindmøller for forældet teknologi og, at der er solceller på vej, som kan tilbagebetales på bare et døgn. [Det er ikke modtaget noget svar på mail-henvendelse til Risø, som kan bekræfte dette. Egen research tyder på, at der skal gå et år og ikke et](#)

døgn. Udvikling af vedvarende energiteknologier tager tid – det er også brændselsceller et godt eksempel på. Omvendt kan der når som helst komme gennembrud i forskningen, som gør at nye teknologier pludseligt modnes og bliver samfundsøkonomisk interessante.

Klimagruppen Lejre peger på energibesparelser som middel til at nå kommunens mål om CO₂-reduktion, og foreslår, at Lejre Kommune sammenholder vindenergiløsningen med alternative løsninger med tilsvarende effekt på miljøet og forsynings sikkerheden. IEA vurderer i sin specialrapport "Redrawing the Energy-Climate Map" publiceret d. 10. juni 2013, at det haster med flere forskellige tiltag, hvis verdenstemperaturen ikke skal stige med mere end de anbefalede 2 grader. IEA anbefaling er således

- at elproduktion med vedvarende energi på globalt plan skal være øget fra 20 til 27 % år 2020.
- At næsten halvdelen af den nødvendige emissionsreduktion i 2020 på verdensplan skal komme fra målrettet energieffektivisering i bygninger, industri og transport.

Et høringsvar behandler detaljeret muligheden for energiforsyning vha. varmepumper, som forbedrer udnyttelsen af el med en faktor 2-4, og stiller bl.a. forslag om;

- at kommunen udarbejder en overordnet selvforsyningsplan for, hvordan Lejre kan blive selvforsynende med og eksportør af vedvarende energi.

- at varmepumper anvendes til kompensering for variationerne i vind- og solenergi ved at lagre varme i fx vanddamme og udtage varme fra kølige energilagre.

- at der etableres fjernvarme i de største byer og ses på mulighederne for større anvendelse af varmepumper ved Hvalsø Kraftvarme og anvendelse af returvarmen fra fjernvarmeanlægget i lavtemperaturløsninger i nye boligområder.

-at der laves en kobling mellem vindmøllestrøm og fjernvarmen ved at bruge Fjernvarmens vandlager som termokande/varmelager

- at man undersøger kombinationen varmepumper og husstandsmøller til forsyning af fritliggende ejendomme.

Lejre Klimagruppe efterlyser en mere detaljeret analyse af, hvor meget forskellige vindmøller forventes at kunne producere på de forskellige potentielle placeringer. Udgangspunktet for kommunens vurdering har været de beregninger, som kommunen har fået af Vindmøllesekretariatet, og som er angivet på side 25 i debatoplægget "På vej til vedvarende energi – med vindmøller" med hhv. minimum og maximum el-produktion for hvert område. Produktionstallene er hovedsagelig til brug for sammenligning vindmølleområderne imellem. Den endelige el-produktion i et område afhænger helt af den konkrete mølleopstilling, antallet af opstillede møller, tårnhøjde, rotordiameter og selve mølletypen. Sidstnævnte udvikles løbende, og det er projektere, der vælger den mølletype, der ud fra en samlet vurdering bedst udnytter vinden i området, overholder lovkravene og kan tilpasses de begrænsninger, der er i det enkelte vindmølleområde.

I et høringssvar fremføres, at vindmøller ikke har betydning for forsynings sikkerheden, fordi produktionen er ustabil og afhænger af, hvor meget det blæser, og i et andet høringssvar opfordres kommunen til ikke ensidigt at satse på vindmøller. Klimakommissionen har peget på, at vindmøller ikke kan stå alene og har anbefalet etablering af bl.a. biogasanlæg, der hurtigt kan sætte ind med energiproduktion, når der ikke produceres vindenergi.

I et høringssvar spørges, hvorfor mange møller står stille. Nogle af de ældre og lavere møller kræver en del vind, før de kan køre og producere energi. Møller kan desuden stå stille i længere tid, hvis de er i stykker, og der afventes reservedele eller afgørelse i en forsikrings sag. Det er i dag almindeligt, at det i lokalplan fastsættes, at en vindmølle skal tages ned, senest et år efter den er ophørt med drift.

Det fremføres, at vindmøller i Lejre ikke vil nedbringe mængden af CO₂, fordi der eksisterer en kvoteordning, som gør, at uudnyttede danske CO₂-kvoter vil blive brugt i andre EU-lande. Denne kvoteproblematik eksisterer for alle vedvarende energiløsninger, og der skal arbejdes internationalt på at løse problemet. Af DR1s dokumentar "Varm luft for Milliarder" fremgår, at markedet for klimakvoter er kollapsede, fordi kvoteprisen, som var over 200 kroner pr. ton CO₂ i 2008, var helt nede på 37 øre i foråret 2013. Det er problematisk, når der aldrig før i menneskehedens historie er blevet udledt så meget CO₂ som i dag.

I omtrent en tredjedel af høringssvarene opfordres kommunen til i stedet for landvindmøller at investere i møller på havet. En foreslår, at kommunale havvindmøller forsynes med logoet "Lejre – grøn kommune", og en anden mener, at støtte til at fremme (dyrere) vindmøller på havet skal finansieres ved at staten udfaser støtten til at opføre vindmøller på land. I et læserbrev fremføres, at teknologien om få år har overhalet (land)vindmøllerne, og én beretter, at der forskes i flydende offshore vindmølleparker og spørger "Hvorfor i alverden skal vi ikke udnytte vores lands geografiske fordele - i forhold til fx. Tyskland - meget bedre, end vi gør?"

Én påpeger, at kommunen i givet fald skal investere mindst 200 mio. i møller udenfor kommunen. På Samsø har kommunen investeret 120 mio. eller godt 30.000 kroner per borger i at etablere 5 havvindmøller. Administrationen har vurderet, at 9-10 store vindmøller vil kunne bringe Lejre Kommune ca. halvdelen af vejen mod klimamålet på 30 % vedvarende energi i 2020.

Bertel Stenbæk (V) Formand for Teknik- og Miljøudvalget gav i forlængelse af dialogmødet d. 11. juni 2013 udtryk for, at de to vindmølleparker i Kalundborg Kommune var en investering på mellem 300 og 350 mio. kr., som betyder øgede indtægter i kommunekassen.

En lodsejer, som er interesseret i vindmøller, peger på, at nyere og større vindmøller vil medføre en stor CO₂-reduktion i forhold til de gamle møller, mens en anden spørger, om man nedtager funktionsdygtige ældre møller, og hvad brutto miljøbelastningen herved er fremfor at lade dem blive. Det er administrationens indtryk, at man nedtager ældre møller, når det er økonomisk rentabelt – også selv om de måske er funktionsdygtige en tid endnu. Det er en afvejning, hvornår det ikke længere kan betale sig/er muligt at reparere og drive ældre møller videre. Administrationen har ikke kendskab analyser af brutto miljøbelastningen. Forskningscenter Risø har tilbage i oktober 2002 offentliggjort en rapport "Økonomi for vindmøller i Danmark", som gør status over de første 20 år med vindmøller i Danmark. Administrationen har ikke kendskab til nyere rapporter på området.

En enkelt foreslår kystnære møller fremfor landbaserede møller og en anden foreslår at omlægge marker til skov i stedet.

I fem høringssvar foreslås solceller. En sjettes påpeger, at solcellekapacitet som alternativ fylder meget, og ikke er en rentabel teknologi. Samtidig peges der på, at investere til solcelleanlæg heller ikke er lydløse.

Flere mener generelt, at kommunen skal droppe udvidet vindkraft med henvisning til, at kommunen ikke kan bære store vindmøller - se afsnittet om påvirkning af (Kultur)landskab, side 17.

Støj. Støj er en ofte nævnt bekymring for naboer, der bor tæt på et vindmølleområde. Ikke mindst naboer vest for vindmølleområder er bekymrede for at skulle leve med støj "døgnet rundt". Der refereres til, at støjen kan sammenlignes med lydniveauet fra en opvaskemaskine. Én fremførte på dialogmødet, at møllerne støjer mere, når de standses/skifter gear og jo ældre de bliver/jo mindre de vedligeholdes. Nogle er også bekymrede for, om lavfrekvent støj kan påvirke det almene velbefindende og nattesøvnen. Flere nævner, at de netop har valgt at bo, hvor de bor pga. den stilhed, fred og ro, der er i området. Enkelte nævner, at de kan føle sig tvunget til at flytte, hvis freden bliver forstyrret.

Landsforeningen for Bedre Miljø refererer til hørings svar til vindmøllebekendtgørelsen fra Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin (DASAM), som skriver: DASAM mener imidlertid, at bekendtgørelsen ikke i tilstrækkeligt omfang beskytter mod sundhedsrisici ved støjgenerne, og foreslår derfor: De generelle støjgrænser bør sænkes fra 39 dB(A) til 35 dB(A)"

Landsforeningen for Bedre Miljø ønsker en maksimal støjbelastning hos alle naboer på 35 dB ved alle vindhastigheder.

På dialogmødet d. 12.juni 2012 blev det fremført, at kommunen skal tage naboers bekymringer alvorligt og være restriktive.

Mange mener, at den lovbefalede afstand på fire gange møllehøjden er for kort. Der refereres i hørings svar til, at lyden ifølge videnskabelige kilder i Peter Skeel Hjorths bog "Besat af Vind" kan udbredes over afstande på op til flere kilometers afstand. Det fremføres i samme hørings svar, at støjen kan være stærkere på for eksempel 1,5 km's afstand end på en afstand af 7-800 meter

Under normale forhold falder lydtryks-niveauet 6 dB hver gang man fordobler afstanden fra en punktkilde. Man kan kun forestille sig, at lyden opleves stærkere på større afstand – hvis

- fx lyden under særlige atmosfæriske forhold breder sig op i atmosfæren, så den i en kort afstand høres lidt, men reflekteres atmosfærisk ned længere væk, hvor lyden så høres kraftigere.
- Et rum i en bygning tæt på en vindmølle ikke giver resonans, mens et rum i en bygning længere væk har dimensioner som netop giver resonans/forstærker lyden.

Støj – herunder lavfrekvent støj - er i det hele taget den bekymring, der er hyppigst nævnt i hørings svarene. I et hørings svar opfordres således til at opføre lavere møller uden lavfrekvent støj. De laveste møller, der for tiden er godkendt til opstilling i Danmark er 107m høje.

Der er bekymring for, at støj kan give ikke bare dårligere trivsel og livskvalitet men både fysiske og psykiske skader såsom søvnløshed hovedpine, hjertebanken, forhøjet blodtryk, træthed, koncentrationstab, hukommelsestab, stress, håbløshed og depression. Henrik Svanholm (Landsforeningen for Bedre Miljø) refererer til to undersøgelser, der konkluderer, at søvnløshed kan medføre sygdom – bl.a. type 2 diabetes samt hjertekarsygdomme og for tidlig død.

Støjen sammenlignes i hørings svar med støjen fra en opvaskemaskine eller en lastvogn i tomgang.

Nogle skriver, at store vindmøller støjer lavfrekvent 3 km væk, og at forskning viser, at afstanden til vindmøller bør være mindst halvanden km, hvilket vil gøre det umuligt at opstille møller i Lejre Kommune. På dialogmødet d. 11. juni 2013 refererede deltagere til, at der i New Zealand er nogle, der er blevet syge 3 km fra vindmøller, og til en historie fra Gislinge om et barn, der blev syg af støj (fra Hagesholm Vindmøllepark i Holbæk Kommune). En deltager har været på tur til Kyse (i Næstved Kommune) og hørt på møller i 800 meters afstand, og har her oplevet støj.

Landsforeningen for Bedre Miljø v. Henrik Svanholm opfordrer til at se på hjemmesiden stilhed.eu (hjemmesiden for Landsforeningen Naboer til Kæmpevindmøller), og har besøgt Boye Jensen (stifter af Landsforeningen Naboer til Kæmpevindmøller), som er plaget af støjen fra Hagedstmøllerne (i Holbæk Kommune).

Der er også i et høringssvar henvist til læserbrev fra Boye Jensen, som mener, at ansatte har fået menstruationsforstyrrelser, børn har fået ufrivillige bevægelser og han selv har fået langtidsstress som følge af naboskab til møllerne. Han henviser til de mange symptomer på langtidsstress, som fremgår af stressforeningens hjemmeside.

Flere medsender og henviser til læserbreve, som "udtrykker skadevirkninger på både mennesker og miljø". To borgere sammenfatter deres utryghed således:

- "Jeg har læst meget materiale, der peger på, at vindmøllerne er skadelige, og det er naturligvis en høj risiko at løbe/en for dyr pris at betale."
- "Hvem ønsker at udsætte sine børn for de fysiske og psykiske gener støj kan give?"

En lodsejer i et eksisterende vindmølleområde mener, at debatten i medierne er blevet afsporet af usaglige argumenter – herunder beskyldninger om personlige økonomiske interesser - og har ikke haft lyst til at deltage i mediernes hundeslagsmål.

Nogle påpeger, at de allerede er belastet af støj fra vindmøller/motorvej/genbrugsplads og derfor ikke ønsker mere støj. Et par påpeger, at de er lydfølsomme på grund af henholdsvis blodprop i hjernen og depression.

Naboer til område 5 forudser større støjgener med nye møller, som påvirker et 10 gange så stort luftvolumen. De mener, at dette kan underbygges ved at lytte til Hagedstedmøllerne.

En nabo til de tre ældre møller i område 9 gennem 20 år skriver, at han ikke kan sove med åbne vinduer.

Henrik Svanholm (Landsforeningen for Bedre Miljø) fremfører, at man i forslaget til kommuneplan ikke bør skrive "Støjen fra vindmøller indeholder ikke forholdsvis mere lavfrekvent støj end eksempelvis støj fra vejtrafikken" (side154), fordi vejtrafik og vindmøller støjer på forskellige tidspunkter (Motorvejen kan ikke høres og mærkes konstant i 24 timer). Udsagnet stammer fra et afsnit om lavfrekvent støj på Miljøministeriets hjemmeside og handler mere om at beskrive støjens sammensætning end om at forholde sig til, hvornår støjbelastningen forekommer. I et andet høringssvar fremføres, at det ikke blæser, og der ikke er vindmøllestøj hver time døgnet rundt.

Henrik Svanholm er også uenig i formuleringen siden 154: "Nye store vindmøller giver ikke nødvendigvis mere støj ved nabobeboelse end ældre og mindre møller". Han henviser til en undersøgelse, der konkluderer, at der er mere lavfrekvent støj fra møller, jo større de er. Undersøgelsen, der henvises til, vedrører støjudsendelsen for et gennemsnit af hhv. store og små vindmøller. I praksis må man forvente at kunne finde mindre, ældre og slidte møller, der ved nærmeste beboelse giver lige så meget eller mere lavfrekvent støj end nyere og større møller, som skal overholde nye afstandskrav og de støjgrænser for lavfrekvent støj på 20 dB, som følger af den vindmøllebekendtgørelse, som trådte i kraft 1. januar 2012.

På møde mellem administrationen og HOFOR, som har udarbejdet projektforslag til område 8 fremgik, at det er muligt at dæmpe møllernes støjniveauer til forskellige trin, men at dæmpning medfører mindre produktion og dermed rentabilitet i et mølleprojekt.

Der er rejst kritik af, at der kun gælder støjgrænser ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s, og at der ikke er lavere støjgrænser om natten – ligesom der er det for industriområder.

Én gør opmærksom på, at støjkrav for vindmøller til gengæld er ufravigelige i modsætning til støjkrav for fx trafik, som er vejledende.

I høringssvar er henvist til, at eksperter mener, at støjgrænserne er sat forkert. Ålborg Universitetet har i en indsigelse af 22. nov. 2011 mod forslaget til vindmøllebekendtgørelsen, som trådte i kraft 1. januar 2012, påpeget, at bekendtgørelsen ikke sikrer naboer mod, at den lavfrekventes støj overstiger grænseværdien på 20 dB.

Dansk Selskab for Arbejds- og Miljømedicin, DASAM, fremfører i hørings svar til bekendtgørelsen, at den ikke i tilstrækkeligt omfang beskytter mod sundhedsrisici ved støjgenerne, og foreslår derfor:

- De generelle støjgrænser bør sænkes fra 39 dB(A) til 35 dB(A)
- Der bør foretages en sundhedsfaglig vurdering af effekterne ved at introducere flere tusind vindmøller i Danmark.

Hvis støjgrænsen sættes ned fra de foreslåede 35dB (A) ved vindhastighed på 8 m/s, forventer DASAM, at under 10 % af naboerne vil føles sig generet af støj. Fra miljøstyrelsen har man således givet udtryk for, at man i sine bekendtgørelser forsøger at lægge støjgrænsen ved et niveau, hvor ca. 10 % vil føle sig generet. I praksis kan det vise sig vanskeligt at komme længere ned, fordi folk kan have forskellig følsomhed og fordi der også kan være et psykologisk element i, om man føler sig generet.

På dialogmøde d. 11. juni 2013 fremgik af indlæg fra lydeksperter Ulrik Skov, Direktør i lydfirmaet Icapture:

- Lyd opstår ved en kilde (en mekanisme, f.eks. en bil eller en vindmølle), hvorefter det udbredes (vejen og rum) og til sidst modtages (øret og hjernen).
- Lydoplevelsen bestemmes af både hjernen (psykoakustik og personlige præferencer), øret, vejen, rummet og det, der frembragte lyden.
- Lyd defineres ud fra indholdet af frekvenser og lydniveau.
- Indholdet af frekvenser: Findes der få enkelte diskrete toner kaldes det smalspektret lyd – dette opleves ofte generende, da "øret" er meget opmærksomt på enkelte toner. Smalspektret lyd har altså hørbare toner i modsætning til bredspektret lyd, hvor der er mange frekvenser samtidigt (hvid støj). Hvid støj opleves ofte mindre generende, da "hjernen og øret" psykoakustisk er bedre til at undertrykke "et hav af toner samtidigt" (f.eks. vindstøj i trætoppe). En vindmølle laver f.eks. bredspektret støj fra vingetipperne og smalspektret støj fra gearkasse, generator og resonanser i tårnet.
- Lydniveau er styrken af de frekvenser, som findes i lyden. Lydniveauet under 20-30 dB opleves som stilhed. Ved normal tale er lydtryksniveauet 50-70 dB i 1 meters afstand.
- Den oplevede lyd. For at man oplever en fordobling/halvering af et lydniveau, skal den øges/sænkes med ca. 8-10 dB. Lyd opleves ved at hjernen tolker de frekvenser og lydniveauer som findes ved trommehinden. Det at høre er en kompleks proces hvor hjernen ikke bare er passiv modtager af lyd fra "sneglen". Hjernen sender både signal tilbage til "sneglen" og personens personlige præferencer betyder meget, da tolkningen af lyd sker flere subjektive steder i hjernen afhængigt af lydets frekvensindhold og styrke. Dvs. den oplevede lyd i hjernen er påvirket af mere end det, som kan måles ved trommehinden. Øret og kroppen opfanger det fysiske lydtryk fra lydbølgen, men hjernen sorterer og tillægger det subjektiv relevans, så der er nogle lyde, vi opfatter mere eller mindre generende. Hjernen kan således undertrykke visse lyde (f.eks. en ventilator), når lyden ikke har relevans for situationen. Vi kender det fra, at man pludselig kan blive opmærksom på en lyd som hele tiden har været der, men som man ikke lagde mærke til, før man blev gjort opmærksom på den. En analogi kendes fra arbejdsmiljø undersøgelser af medarbejderes tilfredshed med inde-temperatur hvor det er vist, at der altid vil være 5-7 %, der er utilfredse med temperaturen, uanset hvad man valgte at sætte den til. Vi er fysiologisk skabt fra naturens side til ikke at have så god lydfølsomhed i det lavfrekvente område, hvor "støj" fra skelettet og de indre organer er dominerende. Vi er mest følsomme overfor pludselige lyde, frekvenser mellem 1-3 kHz, klare toner (smalspektret lyd) samt frekvensændringer. Vi er mere ligeglade med kontinuert hvid støj (bredspektret lyd), som dog godt kan virke trættende, selvom den måske først bemærkes, når den forsvinder. Støj defineres som uønsket lyd. Det betyder, at hvis lyd fra en vindmølle lyder af penge for ejeren/andelshaveren, er det ikke nødvendigvis negativ lyd/støj for ham eller hende.
- Lav og høj frekvens: Dybe bastoner har lav frekvens, mens høje diskanttoner har høj frekvens. En lavfrekvent tone på 20Hz har en bølgelængde på 17m. En højfrekvent tone på 2000Hz har

en bølgelængde på 17cm. Lavfrekvent lyd har så lange lydbølger, at de kan springe over forhindringer som huse og lignende i modsætning til mere højfrekvent lyd, som typisk bliver bremset, spredt og dæmpet af forhindringer. Mennesker kan bedst høre toner mellem 20 Hz og 20000 Hz. Når frekvensen er under 20 Hz, skal lydtryksniveauet være højere, for at man kan høre eller fornemme lyden.

- Om støj bliver et problem i en bolig kan afhænge af, om der opstår rumresonanser på grund af rummenes orientering og geometriske størrelse.
- Ved særlige atmosfæriske forhold kan støjen reflekteres af luftlag med forskellig temperatur og dermed reflekteres ned mod jordoverfladen - selv på lange afstande. Ved modsatte atmosfæriske forhold afbøjes støjen væk fra jordoverfladen og støjen kan ikke høres selv på kortere afstande.
- Skader: Høreskader som fx tinnitus kan opstå ved et lydtryksniveau over 80 dB. Skaden afhænger af varighed, lydniveau og frekvensindhold. Støj ved de godkendte grænseværdier giver ikke høreskader, men støj, der ikke giver høreskader, kan godt give helbredsproblemer, hvilket mange undersøgelser viser.

På dialogmøde d. 11. juni 2013 fremgik af indlæg fra Bertel Stenbæk, Formand for Teknik- og Miljøudvalget i Kalundborg Kommune, at man her med succes har givet tilladelse til mange store vindmøller. Senest er der i foråret 2012 rejst seks 3 MW 140 m høje møller på Kragerup Gods. Der har været få protester inden møllerne blev rejst, men ingen efter.

Landsforeningen Naboer til Kæmpevindmøller har i høringsperioden udsendt brev til samtlige kommuner, hvori de opfordrer kommunerne til ikke at opstille flere landvindmøller, før der foreligger resultater fra den undersøgelse af vindmøllestøj og helbredseffekter, som sundhedsminister Astrid Krag har sat i gang, og som forventes afsluttet i løbet af 2015.

Også andre høringssvar indeholder en opfordring til at afvente uvildig dokumentation for, at der ikke er gener.

Klimagruppen Lejre foreslår, at konklusioner fra den undersøgelse af helbredsmæssige effekter af vindmøllestøj, som sundhedsministeren har sat i værk, aktivt bliver taget med i de endelige vurderinger omkring eventuel opstilling af vindmøller på de i kommunalplanen nævnte områder. Hvis Lejre Kommune vedtager at udlægge de tre områder, kan kommunen kun forlange at støjkravene i den gældende bekendtgørelse overholdes. Kommunen kan ikke forlange mindre støj, end loven giver rum for.

I et høringssvar spørges: "Hvad er i grunden konsekvensen, hvis støjkravene ikke overholdes? Og hvem ender med at få bevisbyrden?" Det er kommunen, som skal føre tilsyn med, at lovkravene overholdes. Kommunen kan eksempelvis forlange, at der bliver gennemført en støjmåling, når nye vindmøller er sat op, og at vindmølleejere, hvis der klages over støj, får undersøgt og dokumenteret, at støjkravene er overholdt. Dokumentationen for at støjkravene i et vindmølleprojekt er overholdt, skal overholde kravene i den vindmøllebekendtgørelse, der trådte i kraft 1. januar 2012.

Fald i ejendomsværdi. Der er udtrykt bekymring for, at man – som nabo til et vindmølleområde - kan blive stavnbundet, fordi man får svært ved at sælge sin ejendom. Der er også givet udtryk for, at erstatningerne er for små – og at der kun er få, der får.

En deltager på dialogmøde fremførte, at motorveje og støj fra motorveje må accepteres – det samme med vindmøller, som er i fællesskabets interesse. Det blev også nævnt, at ekspropriering er en mulighed – ikke mindst i områder, hvor der – som mange steder i landet - ligger ubeboede og forfaldne ejendomme op ad et vindmølleområde. Derved kan vindmølleområder også udvides.

På dialogmødet blev der spurgt til, om de lokale naboer skal tvinges til både at betale for og aftage (dyrere) vindmøllestrøm (red.: Det der ikke tilfældet).

Mange giver udtryk for, at de frygter faldende huspriser og at boliger i områderne bliver usælgelige. Det anføres, at møller kan give social immobilitet, fordi ingen vil være naboer til vindmøller, og at møller vil medføre fraflytning og lav søgning fra ressourcestærke børnefamilier. Flere fremfører, at grunden til, at de oprindeligt købte deres hus, eller at de holder af området, er værdier i området såsom god beliggenhed i forhold til arbejde, børnehave, skole, mørke og stjerner, skøn natur og rigt dyreliv, fredede områder og smukt landskab. I et høringssvar fra Kr. Sonnerup påpeges, at skolen nu er fjernet og at vindmøller vil være endnu en forringelse.

Økonomi – fordele og ulemper i øvrigt.

Der stilles spørgsmål til økonomien i landvindmøller for hhv. kommune, naboer, jordejer og mølle ejer.

I indsendte vindmølleprojekter fremhæves det positive ved fællesskab om drift, produktion og fortjeneste, ligesom det påpeges, at 88.000 kr. under Grøn Ordning kan gå til lokalområdet ved hver MW opstillet ny effekt. Klimagruppen Lejre mener som udgangspunkt, at disse midler skal forvaltes af alle berørte parter i lokalområdet - fx til plantning af træer og grønne områder, eller andre mere social- og sundhedsmæssige tiltag

I nogle indlæg fremføres, at vindmøller er subsidieret af staten, og at vindmøllestrøm vil medføre stigende elpriser. Der henvises blandt andet til en artikel med overskriften "Milliarder i tilskud til vindmøller kommer fra elregningen". Det er på statsligt niveau, det bliver fastlagt, hvilke teknologier der skal nyde fremme vha. statstilskud. Den tidligere tilskudsordning for private solcelleanlæg er et eksempel på en ordning, som viste sig at være samfundsmæssigt urentabel. Af en rapport fra det internationale Energiagentur fremgår, at der på verdensplan også gives subsidier til forbrug af fossile brændsler, og at udfasning af disse kan give 12 % reduktionen i emission af klimagasser.

Nogle påpeger, at der er bedre vind andre steder end i Lejre Kommune. Omvendt påpeger Jens Eghøj Nielsen i sit høringssvar, at vindressourcen i område 9 er over middel, og at de eksisterende vindmøller i området ligger i top 200 på landsplan ud af 913 vindmøller i Danmark med samme kapacitet.

Nogle anfører, at det er uretfærdigt, at vindmøllejerne tjener penge, mens naboerne må leve med problemerne eller flytte - hvis det er muligt. Det anføres også, at vindmøllejerne og politikere ikke selv bor tæt på møllerne. Nogle opfordrer til at fordele byrden og løfte i flok. En foreslår således lavere vindmøller fordelt ud over hele kommunen. Naboer op til 4,5 km fra vindmøller skal tilbydes at købe mindst 20 % af andelene i et vindmølleprojekt til kostpris.

Der spørges til, hvordan Lejre Kommune kan anbefale vindmølleanpartner, og der henvises til læserbrev fra en anpartshaver i vindmøller, som kun har haft udgifter. Som investor skal man altid sikre sig, at man investerer i et sundt projekt, hvor indtjening og risiko er fornuftigt fordelt på møller og andelshavere i en vindmøllepark. Hvis et projekt er fornuftigt konstrueret, er vindmølleandele typisk tjent hjem over ca. 10 år, hvorefter der er indtjening i resten af vindmøllens levetid på 20-30 år. At det almindeligvis er en god investering ses også af de mange vindmøller, der faktisk bliver rejst i Danmark.

Nogle mener, at vindmøller ødelægger konkurrenceevnen og ikke giver flere arbejdspladser. Der spørges desuden til, hvordan Lejre Kommune gør mistede naturværdier op, og om kommunen har indregnet borgernes tab på ejendommens værdi. Nogle gør opmærksom på, at de vil søge erstatning. Vurdering af virkningen på – samt værdisætning af konkurrenceevne, arbejdspladser og naturværdier er vanskelig og ville kræve sammenlignelige studier. I et totaløkonomisk perspektiv komplicerer det sagen yderligere, at der er tale om en afvejning af samfundsmæssige værdier mod privatøkonomiske. Danmarks Vindmølleforening, skriver i Status for værditabsordningen pr. 15. marts 2012: "Værditabsordningen har fungeret siden 2009. En gennemgang af de hidtidige afgørelser om værditab viser, at næsten 60 % af alle ansøgninger ikke udløser erstatningsbeløb. Blandt de resterende ca. 40 % ligger det gennemsnitlige erstatningsbeløb på ca. 108.000 kr. Kun 10 % af erstatningerne er større end 10 % af ejendomsværdien. Næsten 2/3 af de udløste erstatninger er givet til ejendomme, der ligger tættere end 800 m på den nærmeste vindmølle. Erstatning tilkendes efter en individuel vurdering af den enkelte ejendom, men det er tilsyneladende primært udsynet til møllen, altså den visuelle dominans, der har betydning for udløsning af værditabsersatning".

En enkelt er bekymret for risikoen for, at vingerne eller fragmenter heraf bliver kastet ind over boligområdet "ved kraftig stormvejr, som eksperterne siger vi vil få mere af i fremtiden". Hvis det findes relevant, kan den risiko blive vurderet i en såkaldt VVM-redegørelse (vurdering af virkninger på miljøet)

En anden anfører, at vindmøller i Lejre Kommune kan genere fly til Tune Lufthavn. Det er næppe tilfældet, men der kan komme krav om afmærkning for flytrafikken.

Skygger, reflekser, blink og lys. Skyggekast på grunden og gennem vinduerne fra de roterende vinger nævnes af mange naboer til vindmølleområder som en bekymring. Et par er bekymrede for om reflekser/blink kan fremkande epilepsianfald.

Kun i et enkelt hørings svar udtrykkes bekymring for skyggekast. Ved dialogmødet d. 11. juni 2013 foreslog indlægholder og formand for Teknik- og miljøudvalget i Kalundborg Kommune, Bertel Stenbæk, at man som kommune har 0-tolerance overfor skyggekast og forlange skyggekast-stop på møllerne. Der findes ingen lovkrav på området, ud over afstandskravet på fire gange møllehøjden, hvorfor kommunalbestyrelsen godt kan vælge 0-tolerance. I "Vejledning om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller" anbefales, at det ved planlægningen for vindmøller sikres, at nabobeboelser ikke påføres skyggekast i mere end 10 timer om året, beregnet som reel skyggetid efter WindPRO, Shadow-programmet eller et tilsvarende program.

Påvirkning af (kultur)landskab/udsigt/nationalpark. Nogle påpeger, at opstilling af vindmøller ikke er i overensstemmelse med målene i Kommuneplan 2009 om beskyttelse af værdifulde landskaber og beskrivelsen af Lejre i Lejrestrategien som "en smuk og grøn kommune med mulighed for at gå på opdagelse i skovene, overdrevene, landskaberne og på fjordene". Det samme gælder bevarende lokalplaner, der skal sikre landsbymiljøer med tilstødende marker, bygninger, beplantninger og friarealer m.v. Der refereres til "Store vindmøller i det åbne land" på Naturstyrelsens hjemmeside, hvor der bl.a. står "... Landsbyens afgrænsede og lave karakter bør ikke forstyrres af vindmøller, som skalamæssigt vil tage fokus fra landsbyen..."

Det blev på dialogmøde fremført, at møller kan opfattes som store tekniske anlæg på linje med højspændingsmaster, men – "...om de er kønne eller grimme afhænger af øjet, der ser. Højspændingsmaster bliver fx sikkert snart fredet".

Mange hæfter sig ved, at moderne, store vindmøller har en stor konsekvenszone og således kan virke dominerende på stor afstand, og at rotationen medvirker til at øge møllernes synlighed. Der gøres opmærksom på, at småskala-landskaber ikke passer til placering af storskala-møller. Landsforeningen for Bedre Miljø anbefaler, at der ikke opstilles møller med større totalhøjde end 80 m.

Flere mener, at hele Lejre Kommune med sine unikke og bevaringsværdige landskaber er uegnet til opstilling af vindmøller. Gl. Lejre Bylaug udtrykker bekymring for opstilling af store møller tæt på det kulturhistoriske landskab omkring Gl. Lejre, som i forvejen er præget af motorvej, højspændingsledninger og grusgrave. Andre fremfører, at rejsning af store vindmøller ikke er i overensstemmelse med udpegningen af Skjoldungelandet og kan skade kommunens chancer for at få Skjoldungelandet udpeget som nationalpark.

Nogle har medsendt fotos af deres udsigt og en enkelt har visualiseret placering af store vindmøller i udsigten. Nogle påpeger det mærkelige i, at man jordlægger højspændingsledninger og rejser vindmøller.

Nogle foreslår at vindmøller placeres ved industriområder eller ved jernbaner og motorveje, mens Friluftsrådet og DN opfordrer Lejre Kommune til at planlægge for større anlæg som vindmøller og biogasanlæg i bindende samarbejde med nabokommunerne.

Til forsvar for store vindmøller i landskabet blev det på dialogmødet sagt, at vingerne roterer langsommere, jo større møllerne er. Når store møller er udtjente efter 20-30 år kan de tages ned igen. "Så er der nok fundet på noget smartere".

Hvalsø Grundejerforening foreslår i sit høringssvar bl.a., at kommunen overvejer vindmøllers potentialer som kunstværker. På dialogmøde blev der spurgt til, om man kunne forestille sig store vindmøller som udsigtspunkter – ligesom Sjællandstårnet.

Morten Eghøj, som er medejer af de tre "Torkilstrup-møller" øst for Kirke Såby viser gerne møllerne frem for interesserede.

I mange høringssvar udtrykkes bekymring for at få ødelagt udsigt, landskab og kulturmiljø.

Nogle foreslår at udskifte de eksisterende møller til samme størrelse på samme fundament. Da der ikke fås godkendte møller under 107m til brug i Danmark i dag, er det ikke muligt at udskifte gamle møller til samme størrelse.

Nogle foreslår at placere møller, hvor der er vej/industri/motorvej. Område 23 ved Trudsholm ligger op ad motorvej, men naboer her argumentere for, at de allerede har støj fra vejen og ikke ønsker støj fra møllerne også.

Nogle finder vindmøller uforenelige med en kommende nationalpark, og nogle mener, at også de gamle vindmøller bør fjernes, efterhånden som de er udtjente. Andre igen mener, at vindmøller ikke tiltrækker turister og nogle mener, at vindmøller strider mod kommunens visioner som bo- og oplevelseskommune og tilflytning af børnefamilier. Én opfordrer til at satse på turisme frem for vindmøller. På Samsø har man oplevet miljøturisme, fordi der er stor, også udenlandsk, interesse for, hvordan Samsø har arbejdet med at blive selvforsynende med vedvarende energi - blandt andet fra land- og havvindmøller.

Landsforeningen for Bedre Miljø v. Henrik Svanholm, stillede på dialogmøde d. 11. juni 2013 spørgsmålstejn ved, om der til visualisering af vindmølleområderne er brugt det korrekte objektiv til fotooptagelser. Planenergi, som har udarbejdet visualiseringerne, har i indledningen til visualiseringsnotatet oplyst, at de anvendte fotografier til visualiseringerne er optaget med digitalt 24 x 36 mm kamera med normaloptik på 50 mm brændvidde. I mail af 5. august 2013 oplyser Planenergi: Visualiseringerne gengiver præcist vindmøllernes størrelse i forhold til de omgivende landskabelementer og hvor meget af vindmøllen som vil blive synlig set fra det punkt, hvor fotoet er optaget. De er selvfølgelig blot en gengivelse af virkeligheden og får ikke rotationen med, som jo yderligere gør møllerne i øjenfaldende.

Danmarks Naturfredningsforening mener, at visualisering fra alle kanter og afstande i kommunen er et minimumskrav. Det påpeges, at det er svært at forestille sig påvirkningen fra alle vinkler og afstande,

og at der må påregnes mærkbare visuelle gener fra møllerne i et større sammenhængende område, der strækker sig fra sommerhusområdet vest for Englerup til Gevninges vestlige bygrænse og fra Kirke Hyllinges sydlige bygrænse til et sted omkring 1½ km nord for Kisserup. Det drejer sig om et areal på cirka 50 km², dvs. en femtedel af Lejre Kommunes samlede areal.

I et høringssvar fremlægges en beregning af, at der skønnet bor 6.000 mennesker (ca. 22 % af befolkningen), der hvor de planlagte nye vindmøller må forventes at blive visuelt dominerende i landskabet. Det påpeges også, at der er stor befolkningstæthed (112 i Lejre mod 80 pr. km² i Kalundborg Kommune) - over 640 boliger indenfor 1 km fra vindmølleområderne, og at det berører over 1000 borgere. Det fremføres, at miljøvurderingerne bør belyse bedre, hvor stort et areal møllerne er dominerende i og antallet af påvirkede. Antallet af påvirkede kan ændre sig afhængigt af den konkrete vindmølleopstilling. Det foreslås derfor, at dette aspekt belyses nærmere i den miljøvurdering, der skal følge kommuneplantillæg for konkrete vindmølleprojekter.

Nogle påpeger, at der er interessekonflikter i kommuneplanlægningen, og spørger, hvordan Lejre Kommune vil administrere disse modsætninger. Én påpeger, at store vindmøller strider mod kommuneplanens bestemmelser om, at nye anlæg ikke må være dominerende, og en anden finder, at der ikke er tilstrækkelig begrundelse for at opføre vindmøller i kystnærhedszonen. Det fremføres desuden, at der indenfor kommuneplanens udlagte Støjzone A ikke bør rejses vindmøller. Det er selve formålet med kommuneplanen at håndtere interessekonflikter ved at udlægge (reservere) arealer til forskellige formål. På den måde prioriteres en forskellig arealanvendelse ud fra en samlet afvejning af, hvor byggerier og anlæg, som er nødvendige for samfundet, bedst kan placeres. Med klimaudfordringen er der introduceret en ny samfundsmæssig interesse i produktion af vedvarende energi, og staten og Kommunernes Landsforening (KL) har aftalt, at der på landsplan skal skabes rum til at rejse landvindmøller med en effekt på i alt 1800 MW – heraf 1300 til erstatning for udtjente vindmøller. Der skal være en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse, hvis man vil lokalisere anlæg i kystnærhedszonen. De tre vindmølleområder er foreslået ud fra en planmæssig afvejning af mange forskellige hensyn, og det fremgår af vindkort fra Risø, at vindforholdene generelt er bedre i de kystnære områder af Danmark. Der er i kommuneplanen udlagt en støjzone A, hvor der ikke kan placeres støjende friluftsanlæg såsom skyde- og knallertbaner. Det er administrationens vurdering, at den stærkt varierende støj fra sådanne anlæg har en væsentlig anderledes karakter end støjen fra vindmøller. Der er dog grund til at overveje, om ikke der, inden udarbejdelse af næste kommuneplan, kunne være behov for at gennemføre en revision af støjzonerne for friluftsanlæg, som er overtaget fra Regionplan 2005. De nuværende støjzoner giver således mulighed for at lokalisere støjende friluftsanlæg helt op ad byer.

Nogle spørger, hvorfor mølleområderne er koncentreret omkring Kirke Såby og finder det tankevækkende, at man påfører enkelte borgere store ulemper i stedet for at fordele byrden og løfte i samlet flok. Andre spørger, hvorfor møllerne er placeret tæt på fredede områder og én mener, at det strider mod principperne for fredningen omkring Ledreborg og Lindholm Godser, at vindmøller ved Kr. Såby vil kunne ses fra Ledreborg Alle. Vindmøllerne er foreslået placeret samlet for at friholde andre dele af landskabet - bl.a. de fredede - i overensstemmelse med vejledningerne i publikationen "Store vindmøller i det åbne land". Uanset hvor i Lejre Kommune man vælger at rejse vindmøller, vil det være relativt tæt på fredede områder eftersom knap en tredjedel af kommunens areal er fredet.

Andre foreslår at opføre møller andre steder i landet med mere vind og i områder med mindre befolkningstæthed.

DN og Friluftsrådet påpeger, at det er vigtigt, at der arbejdes sammen over kommunegrænserne, så ikke alle kommuner skal opstille vindmøller uanset om dette kan ske på en for alle hensyn bæredygtig måde eller ej. Det findes vigtigt at friholde landskaberne, der bruges meget til befolkningens rekreative aktiviteter - og Lejre Kommune vurderes som en af topscorerne. I tråd hermed er kommet en udmelding fra Akademirådet, som i høringsperioden har udsendt brev til samtlige kommuner. Heri opfordres staten til at udarbejde en helhedsplan for opstilling af møller i Danmark med størst hensyn til landskab og energi.

Lejre Klimagrube finder ikke, at der er nævneværdige problemer i forhold til kulturlandskabet i forbindelse med de planer for vindmøller, som er med i udkastet til kommuneplanen, og mener, at de udvalgte områder med kommuneplan 2013 fortsat kan være i spil som arealer til vindmøller.

Opstillingsmønstre og møllestørrelser. Friluftsrådet og DN mener, at flere møller sammen erfaringsmæssigt virker mindre generende end enkeltstående møller flere steder. Foreningerne mener også, at husstandsvindmøller med forskellige udseender og tempi kan udvikle sig til store belastninger for dem, der er ude for at opleve landskabet eller bor overfor møllerne.

Friluftsrådet fremfører, at de små husstandsvindmøller visuelt opleves meget mere forstyrrende end de store vindmøller og henviser til vejen mellem Gislinge og Fårevejle, hvor begge typer opleves samtidigt.

Carsten Rasmussen (S) fra Lejre Kommunalbestyrelse er optaget af sammenhængen mellem højden på vindmøllerne og deres effekt, og ønsker oplyst om eksempelvis to vindmøller på 80 meter giver samme effekt som én på 160 meter – eller om der fx går tre på 80 meter til én på 160 meter?

Lemvigegnens Landboforening, der fungerer som rådgiver for flere lodsejere i forbindelse med vindmølleprojekter i Lejre Kommune, vil gerne bidrage til debatten om, hvilke konsekvenser en given totalhøjde har for elproduktionen. Foreningen fremfører, at der i øjeblikket ikke er godkendte mølletyper med en totalhøjde under 100 meter tilgængelig på det Danske marked – bortset fra husstandsmøller. Store vindmøllerne, som opstilles, skal derfor være mellem 100 meter og 150 meter. Det fremgår af foreningens høringssvar, at energiproduktionen er næsten proportional med rotorarealet, og at en lille forøgelse af vingernes længde giver en relativt stor forøgelse af rotorarealet. Dertil kommer, at vindmøller bedre kan have lange vinger i forhold til mølletårnet og stadig se harmoniske ud, jo større møllerne er. Det fremgår af skema i høringssvaret, at når totalhøjden fx øges med en fjerdedel fra en mølle på 100 m til en mølle på 125 m, så bliver elproduktionen godt en halv gang større. Da større mølle og rotor producerer markant mere strøm, anbefales det, at Lejre Kommune ikke reducerer totalhøjden i den endelige vindmølleplan.

Af flere vindmølleprojekter fremgår, at nogle interessenter ønsker højere (og til gengæld færre) møller end forslaget til Kommuneplan 2013 giver mulighed for. Jo højere møller er, jo bedre bliver vindforholdene, fordi vinden ikke påvirkes af ruheden ved jordoverfladen. Højere møller giver generelt en større elproduktion pr. mølle og en bedre projektøkonomi. Møllehøjderne for de enkelte områder i Forslag til Kommuneplan 2013 er foreslået af det rådgivende firma Planenergi, som har lavet visualiseringer af møllerne. Det er sket ud fra en umiddelbare vurdering af, hvad de enkelte områder kan bære. De møllehøjder, der er angivet i forslag til Kommuneplan 2013, hindrer dog ikke, at møllehøjder i kommuneplantillæg for konkrete mølleprojekter, kan ændres, hvis støj- og afstandskrav overholdes, og en samlet vurdering af virkninger på miljøet viser, at det kan være formålstjenligt eller nødvendigt.

Påvirkning af natur. Enkelte påpeger, at placering af vindmøller kan skade dyrelivet. Det fremføres for fuglelivet og flagermus i område 24 samt for særlig stor biodiversitet – herunder beskyttede planter og insekter, kronvildt og flagermus - i område 19.

Otte høringssvar udtrykker bekymring mistede naturværdier/smuk natur eller for dyrelivet – særligt rovfugle og flagermus. Af medierne er det fremgået, at en havørneunge i høringsperioden blev skåret i to af en vindmøllevinge. Risikoen for dyrelivet skal vurderes og håndteres i forbindelse med de konkrete vindmølleprojekter, som skal igennem en lovpligtig vurdering af virkninger på miljøet (VVM).

Medejerskab. Det påpeges, at det er vigtigt, at naboer får medejerskab, hvis der skal rejses vindmøller, idet det ellers kun er investorerne, der vil have interesse i at møllerne rejses. Lejre Klimagrube opfordrer således til, at der ved rejsning af nye vindmøller igangsættes en storstilet kampagne for folkelig oplysning om vindmøller inklusiv muligheden for at danne vindmøllelav.

Lejre Klimagrube anbefaler, at kommunen arbejder på at sikre oprettelse af vindmøllelav til hver opstilling af vindmøller og mener, at alle der bor i Lejre Kommune bør have mulighed for at deltage i et vindmøllelav. Klimagruppen bistår gerne.

Lodsejere i vindmølleområde 5 ved Lyndby har haft meget glæde af vindmøllerne, og ønsker at flere vil være med til at rejse/udskifte flere vindmøller. Johan Scheel vil gerne arrangere et møde for at skabe vindmøllelav. Han har desuden inviteret på bustur til besøg ved nogle store vindmøller.

Mange foreslår, at Lejre Kommune investerer i havvindmøller, hvis det er muligt. Under projektet "Vores omstilling", som er et samarbejde mellem Danmarks Radio og dagbladet Information, beskrives, hvordan Samsø Kommune investerede 30.000 kroner per borger på at rejse fem havvindmøller.